

tegoria.» (p. 330). És *La plaça...* la primera obra que Obiols li admira de debò. Una novel·la que l'impacta per «una mena de buit metafísic» (p. 330) que sembla coincidir, poc o molt, amb el seu escepticisme de trasplantat. Però aquesta novel·la queda superada per les que vénen, a tenor de les valoracions que en fa: segons Obiols, *La plaça...és* «una aquarel·la al costat d'una gran pintura a l'oli», referint-se a *La mort i la primavera* (p. 357). I en la darrera carta del recull diu que *Mirall trencat* esdevindrà «la més plena» de les novel·les escrites en català (p. 386).

No voldríem acabar sense un comentari sobre l'edició. Saludes ha decidit d'encapçalar el volum amb el pseudònim literari de l'escriptor, en lloc d'usar «Joan Prat». Però Obiols firmava les cartes a Rodoreda com a «Joan», «Jean Prat» o «J. Prat», a diferència del que feia en els epistolaris que mantenia amb altres personalitats. Hi ha algunes cartes que no tenen valor ni finalitat estètics més enllà de mantenir el contacte amb Rodoreda: no són interessants sinó per la curiositat biogràfica. La firma «Armand Obiols» suggereix una ambició literària, retòrica, que no tenen la majoria de les cartes. Així, potser, hauria estat preferible signar-les com a Joan Prat, tal com ell ho feia. A més, considerem que potser hi ha hagut una ultracorrecció dels castellanismes lèxics que usava Obiols, cosa que ens impedeix saber del cert com s'expressava. Pel que fa a les notes, responsabilitat de Puig Panella, Meritxell Talavera ja ha assenyalat algunes incorreccions evidents a «Armand Obiols, d'amant a aristarc» (*Revista de Catalunya*, 277, 2012: 118-132).

Malgrat algunes divergències respecte dels criteris d'edició, ens satisfà la publicació d'aquestes *Cartes...* perquè reivindica un dels autors més lúcids de la generació de la guerra. Animem La Mirada i Anna Maria Saludes a seguir publicant els inèdits de l'escriptor; en concret, el dietari d'exili, que ja fa temps que anunciem en curs de publicació. Obiols, amb set títols —un de poesia, un d'articles literaris, tres d'epístoles i dos de narrativa breu—, és l'autor més editat per La Mirada, seguit de Trabal, amb un títol menys. Però no n'hi ha prou. La talla intel·lectual d'Obiols reclama que se li dediqui un xic de l'atenció que es dona a Rodoreda, de qui s'han escrit fins a cinc biografies. D'ell, en canvi, tan sols tenim un petit perfil biogràfic que Joan Oliver elaborà per a la publicació pòstuma de *Poemes* (1973) i que La Mirada reedità en separata el 1999.

Ramon ARAN
Universitat Autònoma de Barcelona

ORIOI, Carme / NAVARRO, Pere / SALES, Mònica (2010): *Literatura oral de Faió, Favara, Maella i Nonasp*. Pròleg d'Artur QUINTANA. Calceit: Associació Cultural del Matarranya (Col·lecció Lo Trill, 13), 273 p. Conté CD-ROM.

Aquesta obra és un estudi i classificació de les manifestacions de literatura oral catalana aplegades els mesos de juliol i agost de 2007 als municipis de Faió, Favara, Maella i Nonasp, quatre poblacions de llengua catalana de la província de Saragossa que han estat adscrites, d'acord amb l'actual i prou recent divisió comarcal de l'administració aragonesa, a l'anomenada Comarca del Bajo Aragón-Caspe/Baix Aragó-Casp (el cinquè municipi de llengua catalana de la província de Saragossa, Mequinensa, ha estat adscrit a la comarca del Baix Cinca, amb capital a Fraga, ja a la província d'Osca). Una divisió administrativa que cal tenir en compte en aquest cas atès que el treball ressenyat ha estat possible perquè s'ha acollit al projecte «Inventario del Patrimonio Etnológico» promogut pel Govern de la Comarca del Baix Aragó-Casp a partir de finals de l'any 2006. Aquest projecte tingué una primera realització en l'edició el 2007 de l'obra *Cultura Popular en la Comarca del Bajo Aragón-Caspe/Baix Aragó-Casp*, treball coordinat per un grup d'investigadors vinculats a la Universitat de Saragossa encapçalat per Nereida Muñoz Torrijos. Tanmateix l'obra no va anar bé del tot atès que dedica molta més atenció al costumari, en castellà, que no pas a la literatura oral. Així doncs, hom veié la necessitat de completar el projecte amb la realització d'una nova campanya de recopilació de materials de la cultura popular, ara en català i centrada en l'estudi i classificació de la literatura oral dels quatre municipis de llengua catalana del Baix

Aragó-Casp adés esmentats; una campanya i anàlisi que ha d'anar a càrrec d'un equip d'investigadors format per Carme Oriol, Pere Navarro i Mònica Sales, vinculat a la Universitat Rovira i Virgili.

El nou recull, *Literatura oral de Faió, Favara, Maella i Nonasp* publicat el 2010, s'inicia amb un pròleg d'Artur Quintana que amb quatre pàgines fa, en essència, una actualització bibliogràfica dels treballs més extensos dedicats a la literatura popular catalana de l'Aragó catalanòfon en els darrers vint anys, un pròleg que, alhora, justifica el nou treball com si es tractés d'una resposta, conscient o inconscient, a la crida publicada a la introducció del primer volum de *Lo Molinar. Literatura popular catalana del Matarranya i Mequinensa* (1995) i a la introducció del primer volum de *Bllat Colrat! Literatura popular catalana del Baix Cinca, la Llitera i la Ribagorça* (1997), una reflexió que Artur Quintana reitera en la pàgina 5 de l'obra que ara ens ocupa: «Els autors d'aquells reculls [*Lo Molinar* i *Bllat colrat!*], amb un afany de totalitat, es proposaven de recopilar tots els gèneres de l'oralitat procedents de totes les localitats aragoneses de llengua catalana. Tanmateix eren ben conscients que amb les seves obres no s'acabava la recollida de la literatura oral, ni de bon tros. I així ho declaraven a les corresponents introduccions: “a partir d'ara l'investigador i l'afecionat a la literatura popular dispenen d'un cert coixí i un punt de partida, des d'on podran aprofundir els més diversos aspectes, amb nous treballs sobre el terreny, que tant poden anar d'un recull general d'una localitat, vall o comarca, o d'un sol gènere, com fins a l'estudi exhaustiu d'un sol informant, o d'un motiu a través dels diferents gèneres. Encara hi ha molt per fer i el temps passa i no diu res, com diuen a la Ribagorça.”»

Enllestit el pròleg, l'obra ací ressenyada presenta una primera part que conté la introducció —on es detalla la gènesi de la recerca—, la metodologia emprada en la recollida dels materials i en l'accés als informants, les definicions dels gèneres de la literatura oral que s'han tingut en compte, una extensa, densa i, alhora, detallada descripció dels trets característics dels parlars dels quatre municipis en què s'han realitzat enquestes (p. 21-36) —la qual cosa no és d'estranyar atès que un dels autors del treball, Pere Navarro, és el dialectòleg que amb més intensitat s'ha ocupat en els darrers anys de donar a conèixer, tal com es pot comprovar en la nota bibliogràfica, els parlars del Matarranya en general—, i, finalment, els criteris de transcripció i d'edició dels materials aplegats (p. 37-41).

En la segona part, a partir de la pàgina 45, se'ns presenten de manera ordenada les mostres de literatura oral recollides l'estiu de 2007. L'apartat dedicat a la narrativa popular —rondallística i contarelles, llegendes i tradicions i relats i acudits—, comprèn 105 pàgines i conté 121 entrades (p. 45-150). Molt sovint les entrades —els textos presentats— van acompanyats de nombroses referències bibliogràfiques amb comentaris a propòsit de la seua catalogació, que es fa d'acord (p. 41) amb els estàndards internacionals que estableix el sistema d'Arne/Thompson/Uther [ATU] i que recull l'obra *The types of international folktales. A classification and bibliography* (2004) de Hans-Jörg Uther, la qual també té en compte la classificació presentada en *The types of the folktale* (1961) d'Antti Aarne i Stith Thompson. Per a l'àrea lingüística i cultural catalana, els catàlegs de referència són l'*Índex tipològic de la rondalla catalana* (2003) de Josep M. Pujol i Carme Oriol i la seua edició corregida i augmentada, *Index of Catalan folktales* (2008) d'aquests dos mateixos autors vinculats a la Universitat Rovira i Virgili. Així mateix, també s'esmenten, quan cal, els números nous, que no figuren als catàlegs anteriors, però que es poden localitzar a la base de dades RondCat [<http://www.sre.urv.cat/rondcat>]. Així mateix és d'agrair que en la catalogació dels textos recopilats també s'esmenten de manera explícita diversos reculls de literatura oral, en especial els dedicats a la rondallística, amb materials procedents de l'Aragó catalanòfon.

En canvi, són més aviat escassos (poc més de 300 mostres en 54 pàgines) els materials presentats en l'apartat intítulat «Fórmules» i que conté textos, en general, de breu extensió: motius locals, amonestaments, evasives, parèmies, endevinalles, entrebancallengües i fórmules rimades, d'acord amb la nomenclatura emprada pels autors del treball. També en l'apartat intítulat «Cançons i cantarelles (de burla, de bres, de capta, de dansa, de gresca, de joc, de màgia, de ronda, etc.)» són escassos els materials presentats: 80 textos en 44 pàgines. En clar contrast amb la intensitat de la catalogació i la classificació de la rondallística, ressalta que la resta de gèneres de la literatura oral («Fórmules i Cançons i cantarelles») siguen presentades sense catalogació i amb una classificació més aviat rudimentària i poc treballada;

això sí, en nombroses ocasions aquests breus textos van acompanyats de comentaris explicatius o directament integrats en els fragments de conversa en què s'han produït.

L'obra es tanca amb la nota bibliogràfica —amb especial atenció a les obres de referència de la rondallística— i la d'abreviacions, amb un índex de tipus rondallístics i amb un CD —de fàcil maneig— amb 20 textos, aclaparadorament dedicats a la rondallística, i amb una llista amb breus biografies de la vintena llarga de persones entrevistades per a aquest treball.

Per últim, només queden per comentar algunes nimietats —lapsus i distraccions en els criteris de transcripció— que, tot i l'excel·lent resum de les característiques més destacables dels parlars de les quatre poblacions enquestades, se'ls han escapat als autors d'aquesta obra. Aquest és el cas de la forma *Mequinença* que trobem en els textos 8 i 122, en lloc de l'etimològica (i acceptada per tothom en català) *Mequinensa*. No deixa de ser curiós que la forma que s'hi documenta, *Mequinensa* (deixo de banda ara l'aspecte ortogràfic o etimològic d'aquest topònim), no és la tradicional emprada entre els parlants de poblacions veïnes a aquesta vila ebreca, tal com ja observava Joan Coromines en l'article «Els noms dels municipis de la Catalunya aragonesa» (p. 106-107), aplegat en el volum II d'*Estudis de toponímia catalana* (1970), on, després de fer una descripció etimològica per indicar l'origen àrab del topònim *Mequinensa*, anota les pronúncies populars de «Mikerènsa (5 vegades), mikerénsa (2), mikerènsa (3) i mikelènsa (1)» recollides en poblacions properes a la vila del Baix Cinca. Tant en l'*Atlas Lingüístic de la Península Ibèrica* (1962) com en l'enquesta manuscrita de l'*Atlas Lingüístic del Domini Català* d'agost de 1972 la forma que s'hi recull és [mikerénsa].

També resulta estrany que la combinació pronominal del complement directe amb el complement indirecte en els textos 40, 429 i 505 recollits a Faió —i el text 98 a Favara i el 455 a Nonasp— s'hagen transcrit *la-i* en lloc de *la hi* (= *la hi / l'hi / li ho*), tal com trobem en el text 96 recollit també a Faió. Aquesta forma *la-i* és presentada en la pàgina 27 de la descripció lingüística com si es tractés del datiu singular propi dels parlars de Nonasp i Favara. O que el substantiu *bateig* dels textos 436 i 437 recollits a Faió s'haja transcrit *batets*, com si es tractés del plural del substantiu **batet* amb el significat de 'confit', 'caramellet'.

En l'apartat de criteris de transcripció i d'edició s'assenyala que s'accentuarà el substantiu *pà* (per tal distingir-lo de la preposició *pa* —fruit de l'aglutinació de *per a*—, o de l'adverbi *pa* —resultat de la reducció de *cap a*—), una solució ortogràfica certament insòlita i confusióària. També pot resultar estrany mantenir la no distinció entre les preposicions *en* i *amb* en la forma única *en*, que es troba al llarg de tot el volum, tot i que en cap moment s'assenyala en l'apartat de criteris de transcripció i d'edició.

HÈCTOR MORET

HAUF, Albert (dir.) (2010): *Panorama crític de la literatura catalana*. Volum I. *Edat mitjana: Dels orígens a principis del segle xv*. Barcelona: Vicens Vives, 464 p.

HAUF, Albert (dir.) (2011): *Panorama crític de la literatura catalana*. Volum II. *Edat mitjana: Segle d'Or*. Barcelona: Vicens Vives, 536 p.

ROSSICH, Albert (dir.) (2011): *Panorama crític de la literatura catalana*. Volum III. *Edat moderna*. Barcelona: Vicens Vives, 602 p.

Els tres primers volums del *Panorama crític de la literatura catalana*, dedicats a allò que en altres temps n'hauríem dit la «part antiga», és a dir, dels orígens al segle XVIII, han estat curiosament els últims a publicar-se, no se sap ben bé si per incidències del procés d'elaboració o pel temor a la difícil sortida editorial de les iniciatives d'aquest tipus quan l'objecte d'estudi s'allunya de l'època contemporània. Sigui com sigui, tots tres volums comparteixen amb els anteriors la vocació de convertir-se en un punt de referència important en la matèria, en la mesura que constitueixen un esforç considerable de síntesi, no exempt de propostes de treball interessants. Amb aquests últims lliuraments es tanca, doncs, un mag-